

Detta är en övergripande sammanställning av arbetslöshetsersättningens utveckling under åren 1973-2013. De regeländringar som presenteras är inte att betrakta som lagtexter utan är tänkta att vara en kortfattad sammanfattning av lagändringen kopplat till tidpunkten för införandet. För utförligare information hänvisas till respektive författning eller förarbete.

Historik – Ansökan om ersättning

1 Föreskriftsrätt

Av 47 c § framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den ansökan och särskilda blankett som avses i 47 §.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) har i övrigt möjlighet att meddela verkställighetsföreskrifter enligt 31 § förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring (ALFFo).

2 Kassaförordningen

Bestämmelser om ansökan om arbetslöshetsersättning fanns i 21 och 40 §§ 1956 års kassaförordning¹.

3 Lag (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

I 1973 års lag om arbetslöshetsförsäkring reglerades ansökan om ersättning i 32 §, som föreskrev om ansökan om ersättning hos arbetslöshetskassan samt vilka intyg från arbetsgivaren om den försäkrades arbetsförhållanden och uppgifter i övrigt som behövdes för bedömningen av ersättningsrätten och som skulle fogas till ansökan. Vidare infördes en skyldighet för arbetsgivaren att utfärda sådant intyg². Bestämmelsen ändrades vid flera tillfällen, dels den 1 juli 1984³, dels den 1 juli 1994⁴ och den 1 januari 1995⁵. Ändringarna avsåg i huvudsak högre och lägre precisering av uppgifter som ska fogas till en ansökan om ersättning.

3.1 Lag (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

Motsvarande bestämmelse om ansökan om ersättning fanns i 30 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd. Även i denna reglering gjordes flera

¹ SOU 1971:42, s 252

² Prop. 1973:56, s. 236

³ 32 § SFS 1984:513

⁴ 32 § SFS 1994:930

⁵ 32 § SFS 1994:1673

ändringar, dels den 1 januari 1976⁶, den 1 juli 1984⁷ och den 1 juli 1989⁸. Ändringarna avsåg bl.a. till vilken länsarbetsnämnd den enskilde skulle vända sig när han eller hon ansökte om kontant arbetsmarknadsstöd.

4 Prop. 1996/97:107

Bestämmelserna om ansökan om ersättning och utfärdande av intyg överfördes med en del språkliga förändringar såväl från 32 § 1973 års AKF som också 30 § KAS till 47 § i 1997 års lag om arbetslöshetsförsäkring⁹. Det fanns vid denna tidpunkt fortfarande ett krav på att ansökan skulle göras skriftligen.

4.1 Kravet på skriftlig ansökan slopades

Den första augusti 2002 upphävdes skriftlighetskravet när det gällde ansökan om ersättning¹⁰.

Nya system för att läsa av kassakorten maskinellt hade börjat utvecklas, särskilt under 1990-talets kraftigt ökade arbetslöshet, som gjorde det svårt för arbetslöshetskassorna att klara av den manuella hanteringen. Ett sådant system som utvecklades var e-kassakorten, som hanterades elektroniskt via internet. Ett annat system som utvecklades var telekassakorten, som bygger på en röststyrd hantering av kassakorten och som passar särskilt väl för vissa grupper, t.ex. dyslektiker eller för dem som saknar dator¹¹.

När det gällde den närmare regleringen ansågs det att den dåvarande utformningen av 47 § ALF i vart fall inte tillät ansökningsformer som telekassakort. Kravet på skriftlighet kunde svårligen anses omfatta en sådan form. Regeringen ansåg att 47 § ALF borde ändras så att möjligheterna att använda sig av nya ansökningsformer såsom telekassakort inom försäkringen inte hindrades. Vidare borde regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämna närmare föreskrifter om ansökan om ersättning hos arbetslöshetskassan¹².

4.2 Ny tillsynsmyndighet över arbetslöshetskassorna

Arbetsmarknadsstyrelsen hade sedan länge utövat tillsyn över arbetslöshetskassorna. Den 1 januari 2003 var det tänkt att en ny tillsynsmyndighet, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, skulle ta över det ansvaret.

⁶ 30 § SFS 1975:1274

⁷ 30 § SFS 1984:514

⁸ 30 § SFS 1989:332

⁹ Prop. 1996/97:107, s. 156

¹⁰ 47 § SFS 2002:544

¹¹ Prop. 2001/02:151, s. 45-46

¹² Prop. 2001/02:151, s. 46-47

I samband med detta ändrades 47 § ALF liksom 48 § ALF, som reglerar vem som får utfärda intyg som visar rätt till bibehållen ersättning för den som söker arbete i något annat EU- eller EES-land eller Schweiz. Paragraferna ändrades på så sätt att tidigare Arbetsmarknadsstyrelsen ersattes med Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen¹³.

Ikraftträdandet, avseende den nya tillsynsmyndigheten och de följdändringar som blev konsekvensen av denna, kom att skjutas upp två gånger först till den 1 juli 2003¹⁴ och därefter till den 1 januari 2004¹⁵.

4.3 Tidsgräns för ansökan om ersättning

Den 1 januari 2010 infördes en tidsgräns i 47 a § ALF¹⁶ för ansökan om ersättning hos arbetslöshetskassan. Av övergångsbestämmelserna till lagändringen framgår att bestämmelsen i 47 a § Alf inte ska tillämpas i fråga om ansökningar som kommit in före den 1 januari 2010.

Det fanns tidigare inte någon tidsgräns i fråga om hur sent en ansökan om arbetslöshetsersättning kunde komma in till arbetslöshetskassan utan att den sökandes rätt till ersättning gick förlorad. En arbetslöshetskassa kunde vara tvungen att handlägga ersättningsanspråk som grundade sig på förhållanden långt tillbaka i tiden. Även Arbetsförmedlingen kunde behöva göra omfattande utredningar för att kontrollera och verifiera en sökandes status under den tid eller de tider som en sent inkommen ansökan avsåg. En begränsning av rätten att ansöka och få ersättning efter det att viss tid hade förflutit från den tidsperiod som ansökan avsåg torde enligt regeringens mening kunna medföra en väsentlig förenkling av den administrativa processen för bl. a. arbetslöshetskassorna¹⁷.

Mot bakgrund av att en ansökan om arbetslöshetsersättning inte endast var beroende av den sökande och då effektivitetsskäl talade för det, borde en sökandes möjlighet att ansöka om arbetslöshetsersättning i efterhand begränsas till nio månader från sista dagen i den tidsperiod som ansökan avsåg. Gjorde den sökande inte någon ansökan inom den angivna tiden borde rätten till ersättning för den tidsperioden vara förlorad. Regeringen ansåg att denna tidsgräns gav den enskilde mer än fullgoda möjligheter att i tid ge in sin ansökan samt att den även i övrigt var rimlig och väl avvägd. Enligt regeringens mening borde undantag från den föreslagna bestämmelsen kunna göras, men endast om det fanns synnerliga skäl. Regeringen

¹³ Prop. 2001/02:152, s. 43-44

¹⁴ SFS 2002:1134

¹⁵ SFS 2003:469

¹⁶ 47 a § SFS 2009:1437

¹⁷ Prop. 2009/10:7, s. 13

ansåg att synnerliga skäl borde tolkas restriktivt och att ledning för tolkningen kunde hämtas från bestämmelserna om laga förfall¹⁸.

Av specialmotiveringen till 47 a § ALF framgår bl.a. följande. Bedömningen av om en ansökan har kommit in i rätt tid ska ske med utgångspunkt från när ansökan kom in till den berörda arbetslöshetskassan. En ansökan som har kommit in för sent ska avvisas. Detta gäller dock inte i de fall det finns synnerliga skäl. Undantaget är avsett att tillämpas restriktivt och vid tolkningen av begreppet synnerliga skäl bör ledning kunna hämtas från regleringen som gäller laga förfall¹⁹.

4.4 Intygande och anmälningsskyldighet

Det saknades länge en lagstadgad skyldighet för den sökande att i ett ärende om ersättning intyga på heder och samvete att lämnade uppgifter var riktiga och fullständiga. Någon uttrycklig skyldighet att anmäla om de uppgifter, som den sökande tidigare hade lämnat och som hade betydelse för rätten till ersättning, ändrats fanns inte heller. För att inskräpa vikten av att lämnade uppgifter är korrekta, borde enligt regeringen den sökande förpliktas att på heder och samvete intyga att lämnade uppgifter är riktiga och fullständiga. Härigenom skulle straffbestämmelsen om osann eller vårdslös försäkran i 15 kapitlet 10 1 brottsbalken bli tillämplig, under förutsättning att uppgiften hade lämnats skriftligen. Regeringen pekade på att det endast är uppgifter som den sökande själv förfogar över som skulle kunna lämnas på heder och samvete. Uppgifter som lämnas av andra t.ex. arbetsgivare, myndigheter eller läkare borde enligt regeringen inte omfattas. Enligt regeringens mening borde en sökande dessutom vara skyldig att anmäla ändrade förhållanden av betydelse för hans eller hennes rätt till ersättning. Härigenom skulle bidragsbrottslagen bli tillämplig när en sökande underlåter att anmäla ändrade förhållanden av betydelse för hans eller hennes rätt till ersättning²⁰.

4.5 Tidsgräns för anmälningsskyldigheten

Enligt regeringen skulle det bli tydligare och mer rättssäkert för en sökande med en uttrycklig bestämmelse om när en anmälan om ändrade förhållanden senast skulle lämnas till arbetslöshetskassan. Detta skulle ses särskilt mot bakgrund av det straffansvar som kunde komma att aktualiseras enligt bidragsbrottslagen. Regeringen ansåg att en anmälan borde göras så snart som möjligt och senast 14 dagar efter det att den sökande fått kännedom om förändringen. Att anmälan skulle ske så snart som möjligt kunde, enligt regeringens mening, i vissa fall innebära att den

¹⁸ Prop. 2009/10:7, s. 13-14

¹⁹ Prop. 2009/10:7, s. 31

²⁰ Prop. 2012/13:12, s. 45-46

borde ske tidigare än inom 14 dagar. Bestämmelsen borde inte tolkas som om 14 dagars dröjsmål alltid skulle komma att godtas²¹.

²¹ Prop. 2012/13:12, s. 46-47